

Bírálati vélemény

*F. Rozsnyai Krisztina: Közhasználat közjog és magánjog csipkés határán
A közösségi térhasználat mibenlétét meghatározó szabályozás és bírói gyakorlat vizsgálata
című MTA doktori értekezéséről*

A fogalmak tisztázása a jog egyik elsőrendű feladata, működési rendjének előfeltétele. Vannak, akik a jogot a fogalmak művészetének tekintik, bár ha ez igaz, akkor nem mindenben tökéleteset alkot a művészet ezen iránya. Ugyanakkor az nem lehet vitás, hogy a megfelelő fogalmi tisztázás nélkülözhetetlen, mint ahogy az értekezés példája mutatja – a magánjog és közjog csipkés határán való eligazodást segíti.

Természetesen vannak fogalmak, amelyeket lehet egyértelművé tenni és vannak, amelyek értelmezése bizony nem egyszer eseti döntést igényel. Ilyen a hulladék fogalma (Hgt. 2. § (1): „23. hulladék: bármely anyag vagy tárgy, amelyről birtokosa megválnak, megválni szándékozik vagy megválni köteles;”), amely nem azért ilyen eluzív, mert nem akarjuk, hanem mert nem tudjuk pontosabbá tenni. Ez pedig alkalmat ad a jogértelmezésre, amire az EUB számos esete a jó példa. Sokak számára – nem jogászok – már a 'birtokos' beillesztése a 'tulajdonos' helyett is magyarázatot igényel, de ami sokkal izgalmasabb, de ugyanakkor indokoltan hordoz bizonytalanságot, az a birtokos szubjektivitása – 'szándékozik' -, vagy éppen a 'megválás' tényének megítélése. Nem ez az első fogalom, ahol egy állapotot a külső körülmények alapján ítélnünk meg.

Nem közhasználat, de a közszféra és magánszféra határának az egyszerű polgárok általi értelmezési nehézségeire utal pl. egy társasházon belüli megjelenő, amúgy közérdeket is érintő kérdés, egy a társasház által befogadott vendéglátó egység zavaró hatása. Hivatalomban rendszeresen kerülnek elő ilyen ügyek, mondván, a környezethez való jogot sérti a zavarás, ami általában jogos feltételezés, de az adott konkrét esetben mégsem az. Mert a társasház közös tulajdonosi döntése révén van az épületben egy, a lakókat zavaró, tevékenység, amely zavarást a tulajdonosi közösség döntése tett lehetővé. Így az egyébként valóban közérdekű eset ebben a vonatkozásban magánjogi lesz, ahol a közszféra (Ajbt. 18. § (1) és (2) – a közigazgatás széles értelmében, illetve a közszolgáltatás) működésének alapjogi monitoringja nem érvényesülhet. Tanácsunkkal a panaszost ilyen esetben magánjogi útra irányítjuk.

2026-ban rendkívül aktuális kérdés a harmadik példám: a vízmegtartás az egyre sokasodó aszályos időszakokban. Ez esetben az most készülő alapjogi vonatkozású értelmezésünkben pedig éppen a magánjog adta lehetőségek importjára hívunk fel a közérdek védelme érdekében – a fentebbi, társasházi érdekszférában a többségi tulajdonosi hozzájárulás alkalmazására a magántulajdoni területeken indokolt vízmegtartás elősegítésére, hiszen ott is közérdeket szolgáló többségi akaratnak kell érvényesülnie.

Így válik egyre fontosabbá az a vizsgálati terület, aminek feltárására Szerző vállalkozott. Márpedig ez a tudományos feltárás olyan, mint egy nyomozati eljárás, krimi, mégha nem is történik súlyos bűncselekmény - ezért a laikusok számára talán kevésbé érdekesnek tűnhet. Holott tanulságai nem egy téren közvetlenül használhatók. Emellett maga a tényállást tisztázó folyamat egy szakmabeli számára rendkívül izgalmas és fordulatos, annyira, hogy várjuk a folytatást, a befejezést – akkor ki is volt a tettes, vagyis milyen nem megfelelő jogalkotás, avagy jogértelmezés vezet tévútra.

Ezen elmélkedés után, amelyet maga a doktori mű és annak témája váltott ki, röviden a pályázó kvalitásaira, illetve magára az értekezésre térek ki.

Szerző a közjog, közigazgatás jog, közigazgatási perjog hazai és nemzetközi téren egyaránt ismert és elismert művelője, aki a közterület, közhasználat kérdéseivel is sokat foglalkozott, de ebben az irányban láthatóan egyre jobban érzi magát. Ez önmagában is figyelemre méltó, olyan kutató személyiségét mutatja, aki újabb és újabb, kevésbé feltárt utakat keres és talál is. Számos idegen nyelvű és ezen belül külföldi publikációja van, a nem csekély hazai megjelenés mellett, amelyben több monográfia is szerepel, Hirsch-indexe 13 (aminek fontossága inkább matematikai, mint tartalmi), ami összességében kiforrott tudós képét rajzolja fel. Ami különösen fontos, hogy a közigazgatás jogának fejlesztésében is aktív, sőt vezető szerepet játszott – kiváltképpen a közigazgatási perjog terén -, amíg a tudomány illetően szerepére még volt igény. Az Emberi Jogok Európai Bíróságába javasolt bírójelöltek között is megtaláljuk, ami ugyancsak kifejezett szakmai elismerés. Összességében – noha a habitusvizsgálaton már régen túljutottunk – megállapítható, hogy tudományos érdeklődése, habitusa alapján várható volt, hogy MTA doktori művet készít, legfeljebb annak témája talán nem a várt téma. Ez viszont éppen kutatói ambícióinak kiváló mutatója, hogy új utakat keresve nem akar a bevált területeken maradni csupán, hanem újra és újra kipróbálja önmagát.

A közjog és magánjog kapcsolata nem egyszer ellentmondásos. Ha a környezetvédelem területén alkalmazott határértékeket tekintjük, azok nem egyszer kerülnek alkalmazásra magánjogi jogvitákban is. Viszont a magánjogi bíró ennek ellenére eltérhet a közigazgatási szabályok kereteitől – így az engedélytől vagy éppen a határértéktől is -, hivatkozva egy általánosabb szempontra, pl. a szükségtelen zavarásra, amelynek tartalmát eltérően állapítja meg a közjogi keretekhez képest. Mintha kisebb egyensúlytalanság állna elő - amire később nyilván Szerző is utal, amikor a közjogi gondolkodás érvényesülésének nehézségeit vizsgálja -, méghozzá a magánjog javára billentve a mérleget. Mindez pedig már előre is vetíti, miért is válik izgalmassá, 'nyomozati eljárássá' az értekezés, tudván előre, hogy nincs végső lezárás, csak értékelés. Már a bevezető is utal erre: „Remélt eredménye a kutatásnak az optimalizáció lehet, mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazó részéről.” (13. old.)

Sőt, még az Alkotmánybíróság is magánjogi ihletésű, de a közjogba is átérő intézményt alkalmazott az állam közfeladatainak, kötelezettségeinek megértetésére, elsőként az erdőkkel kapcsolatos határozatában, amely egyben a jövő nemzedékek érdekeit még határozottabban jelenítette meg. „[22] Az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése a public trust környezeti és természeti értékekre vonatkozó koncepciójának alkotmányjogi megfogalmazásán alapul, melynek lényege, hogy az állam a jövő nemzedékek mint kedvezményezetttek számára egyfajta bizalmi vagyongazdálkodóként kezeli a rá bízott természeti és kulturális kincseket, és a jelen generációk számára csak addig a mértékig teszi lehetővé ezen kincsek használatát és hasznosítását, ameddig az a természeti és kulturális értékeket mint önmagukért is védelemben részesítendő vagyontárgyak hosszú távú fennmaradását nem veszélyezteti. Az államnak ezen kincsek kezelése és az arra vonatkozó szabályozás megalkotása során egyaránt tekintetbe kell vennie a jelen és a jövő generációk érdekeit.” (14/2020. (VII. 6.) AB határozat)

A szempontok és az alapvető hozzáállás tehát eltérő, mégis számos területen megjelenik, ami semmiképpen sem meglepő, sokkal inkább a jogrendszer sajátja. A jogágak elkülönítésének reletivizálódásáról nem kell külön megemlékezni, a teljes elkülönülés lehetetlen – az egész környezetjog már majd fél évszázada is keresztbefekvő jogterületként, komplex, interdiszciplináris kérdésként lett és maradt is elkönnyelve – már Eörsi Gyula által is. Maradva saját területemen, a környezeti büntetőjog tényleges tartalmát is a közjog határozza meg. Szerző

választása kiváló: „Ehhez közjogászként a közhasználat perspektíváját választottam kiindulópontnak, hiszen közérdek, hogy a közdolgokat, és bizonyos esetekben egyes magántulajdonú dolgokat mindenki rendeltetésüknek megfelelően használhassa, azok létjogosultságát az esetek zömében épphogy a közhasználatúság adja meg.” (9.old.) Igaz, ehhez majd a közhasználatúságot, a közhasználatot sem árt megmagyarázni, amint arra sor is kerül az értekezésben. Ugyancsak alaptétel: „A közhasználatú dolgok eszerint tipikusan olyan közös javak, amelyeknél a fogyasztásuk, használatuk rivalizáló, ugyanakkor a fogyasztók kizárása a használatukból nem, vagy csak túlzott költségek révén lenne lehetséges.” (10. old.) És mindjárt a tér fogalma következik – közhasználatú tér -, hogy teljes legyen a kiindulás alap.

A 2. fejezetben vizsgált elhatárolási kísérlet mindennek fényében kiváltképpen érdekes, különösen azért, mert – és itt sem tagadja meg magát a Szerző – a bírói út adta lehetőségek jelentik az egyik értékelési alapot, lévén eltérő lehetőségeket adnak a megfelelő jogvédelmet kereső jogalanyok számára. A közigazgatási bíraskodás késedelmes megjelenése és jelenlegi bizonytalanságai e téren is éreztetik hatásukat. Az így kialakuló párhuzamosság a legkevésbé jó válasz, hiszen bizonytalanságot szül, amire az AB gyakorlatából vett példák is rámutatnak. A közterület, mint központi kérdés sajátosságai révén még kacifántosabb helyzetek alakulnak, alakulhatnak ki.

Az értekezésre jellemző megközelítés már a 2. fejezetben is megjelenik. A probléma felvetéséhez a szakirodalom kiválóan elhelyezett használata mellett a joggyakorlat alapos ismerete és hatékony alkalmazása járul. Mindezt gördülékeny stílus és a figyelmet megfelelően felkeltő, frappáns címek társulnak, a fentebb már jelzettek szerint élvezetessé téve egy tudományos értekezést, kutatási eredményt, ami önmagában is jelentős eredmény. Mindezek a jellemzők a későbbiekben még fokozottabban mutatkoznak, hiszen a jogirodalomhoz gyakrabban csatlakozik majd a nemzetközi források használata, a gyakorlat elemzése is egyre gyakoribbá válik.

A 3. fejezetben a közhasználat, mint a második alapkérdés a főszereplő. Közdolog és nemzeti vagyon, tulajdonformák, önkormányzati és állami vagyon, forgalomképesség. Nem is olyan egyszerű kérdés a közhasználat megfelelő értelmezése, nem is csoda, hogy a joggyakorlat sem mutat egységet e téren. Közterület és annak használata a fogalmak változása és nem feltétlenül világos értelmezési keretei – mindez színesíti az összképet. És ehhez jön majd a közstrand és a parti sétány – aminek a Balaton beépítése kapcsán különleges fontossága lehet. Van zöldterület, és társai, hogy még komplexebb legyen a kép. Szerző szépen sorba rakja azokat a fogalmakat, amelyek alkalmasak arra, hogy egyre kevésbé lássunk tisztán, de legalább megértsük, hogy a jogalkotó sem törekszik arra, hogy megkönnyítse a megértést és az érintettek jogainak védelmét. A joggyakorlat elemzése révén az is világosan érzékelhető, hogy a bíróságok egységes jogértelmezése sem realitás.

A fentiek kapcsán az ugyancsak vizsgált erdő fogalma, rendeltetése, használata számomra különösen fontos szempont, amelynek kapcsán folyamatosan emlékeztetnünk kell arra, hogy az erdők valós rendeltetése – a mindennapi gyakorlattal ellentétben – nem elsődlegesen gazdasági természetű. Igaz, itt az erdőn belüli közhasználatok – mint túraútvonal – kerülnek előtérbe és nem a rendeltetés alapkérdése, de azok sem éppen a gazdasági hasznosítás felé mozdulnak el. Ugyanez a helyzet a vizek esetében, amelyek „méltatlanul kevés figyelmet kapnak a közhasználat kapcsán”.

Még távolról sincs vége a fogalmak és értelmezések burjánzásának – közhasználatú terület és társai. „Sommásan annyi megállapítható, hogy a fogalmak összemosása, illetve az egyes

esetkörök átalakítása, illetve elhagyása nem feltétlenül szerencsés.” Az értekezés elemzi a fogalmak tartalmát és ennek következményeit, amelyek a jogalkalmazásban bizonytalanságot eredményeznek. A közhasználatúság kirívóan ilyen, bizonytalanságot magában hordozó kérdés, amelyet a tulajdoni kérdések sem visznek előbbre. A fogalmi tisztázatlanság következményei pedig a bírói gyakorlatban is tükröződnek. Ugyanakkor szükség van a tisztánlátásra. „Ahogyan a társadalmi tér átalakul, úgy válnak egyre fontosabbakká a közhasználatú, vagy legalábbis a közforgalom számára nyitva álló területek. Egyre több olyan hely létezik, főleg az urbánus környezetben, amelyet bárki szabadon használat annak rendeltetése szerint. E területek is ugyanúgy számos rendeltetését a közterületnek megvalósítják: közlekedés, ingatlanok térbeli összekötése, közösségi interakció, a szabadidő eltöltésének a helyei, rekreációs célokat szolgálnak. Hogy ezek a területek sokszor, sokban a közterülettel azonosan minősülnek, azt a legjobban a közterület dinamikus fogalma mutatja, amely erre tekintettel a közforgalmú tereket is magában foglalja.”

Dinamikus vagy statikus fogalom, a hasznosság lényegi kérdései avagy bejegyzése. Egyre nyilvánvalóbb, hogy a tartalom, tehát a dinamikus fogalom a lényeg, a másik, a statikus kiegészítő lehet. A megfelelő és tartós értelmezés még hiányzik, a megítélés változó, a rendszer tehát még nem kiforrott. A politikai tevékenység megjelenése e terekben/tereken jól példázza a megfelelő és kiszámítható értelmezés lényege felismerésének fontosságát, amely még várat magára. Ennek kapcsán az értekezés a joggyakorlatok elemzésének kiváló példájával szolgált.

A negyedik fejezet a közhasználatúság keletkezését és megszűnését elemzi. Ezen belül ismét számos alkérdésre kell választ kapni: pl. az ingatlannyilvántartás szerepe e téren. A közterület esetével kezd az elemzés, amelynek kiinduló pontja eleve a konkrét fogalom hiánya és ennek következményei – erdők, természetvédelmi területek kérdése ezen belül is kissé eltérő, de azokból jó ötletek is származhatnak: „Ez a megoldás a közterületek esetében mindenképpen alkalmazható lenne: a közutak, közparkok ez lege minősülhetnének közterületnek, akár csak a terek. A közterületek fogalmával kapcsolatos bizonytalanságra tekintettel felmerülhet, hogy ezek esetében ez nem feltétlenül a legbiztonságosabb út.” A tulajdonszerzés módozatai is eltérőek, tovább színesítve az amúgy sem egységes képet – a településhez kapcsolt közterületek esetében is újabb mellékszálak kerülnek elő. Nem hiába hasonlítom a kérdést egy nyomozati cselekményhez...

Az alkérdések sokaságában előbukkan az útlejegyzés vagy a településrendezési szerződés. És a megszűnés – forgalomképtelen ingatlanokról van szó eleve, mégis az elhatárolás ismérve az, vajon van-e szükség ebben a formában az adott funkciót ellátó területre. Újabb mellékszál, a művelési terület és ennek kapcsolata a gyülekezési joggal. Csupán ez a példa is bizonyítja, hogy itt messze nem elméleti tisztánlátás okán van szükség a minél pontosabb feltételekre, hanem állampolgári jogok gyakorlásának lehetnek előfeltételei a látszólag formai kérdések.

Az ötödik fejezet tovább fejt fel a szálakat, immár a jelzésekre – elsősorban közúti! – térünk rá, amely ugyancsak korlátozhat jogokat, ugyanakkor számossága révén kiválóan alkalmas az elemzésre. „A közhasználat konkrét tartalmának meghatározása többlépcsős rendben történik, a kelsen normahierarchia itt a lehető legszebb pompájában tárul elénk.” E téren egy újabb vizsgálati szempont kerül előtérbe, az aktusok, amelyekkel a tartalmat konkretizálom, és amelyek helye bizony nem tűnik nyilvánvalónak – Szerző 'Janus arcúságot' emleget.

Az sem csoda ebből következően, hogy a közlekedési táblák jogi minősége sem egyértelmű. „A közlekedési táblák közigazgatási jogi minősítése nem könnyű kérdés, a tartalmi kérdéseket itt meg nem előlegezve már csak azért sem, mert ellentétben a közterület nem rendeltetésszerű

(azaz magán-) használatának kérdéskörével, a közterület rendeltetésszerű használata elhanyagolt terület. A közlekedési táblák pedig fogalmilag itt helyezhetőek el.” Előkerül ismét a közlekedési táblák aktustani helyének meghatározása. Aztán kibővül a kör, más közúti jelzésekkel, útburkolati jelekkel, amelyek mind utasításokat közvetítenek, tehát jogi hatásuk van.

Mindennek eredményeképpen nem meglepő, ha az ilyen közterület, közút használati kérdéseknek ismét központi eleme mindennek aktustani megközelítése – jogszabály, hatósági határozat, mindez nem teljesen áttekinthető rendezési szempontok mentén. Az irodalom és a joggyakorlat – AB – sem maradhat télenül, és válaszokat keres, amelyek nem minden szempontból kifogástalan mivoltára Szerző itt is és más alkalmakkor is rámutat. Tehát a látszólagos tisztázás akár ellenhatású is lehet. Ami számomra különösen érdekessé teszi ezeket az eszmefuttatásokat – amellet, hogy rövidek! -, az a sokféle kitekintés, más területek felé.

Újként jelenik meg az általános hatályú rendelkezés a Kp. kapcsán, természetesen előzményekkel. EU jog, irodalom, jogi szabályozás, sőt gyakorlat együttes elemzése révén juthatunk oda, hogy megállapítsuk: „A Jat. által említett körön kívül is lehet fontos szerepe ezeknek az általános hatályú rendelkezéseknek. Ez az eszköz ugyanis a bíróság előtt támadható normatív közigazgatási aktusként alkalmas formának tűnhet a fenti jellemzőkkel rendelkező, közdolgok jellemzőit, használatának módját meghatározó döntések szempontjából.” És mindennek egyik alapvető szempontja a jogbiztonság egésze, kiváltképpen a garanciák léte.

A közlekedési táblák viszont hierarchián kívüli egyedi aktusokként is elképzelhetőek. Ez esetben is figyelmet érdemel az a komplex, a problémára fókuszáló és világos elemzés, amellyel meggyőz minket az értekezés. A szabályozottság iránti igény az a központi gondolat, amely rendre megjelenik, és amely a meglévő fogalmak átgondolásához is vezethet. A német és svájci gondolkodás tanulságaira valóban érdemes figyelmet fordítani.

A hatodik fejezet a közjavak használati formáinak konkurenciáit elemzi. „A közdolgok rendeltetése közérdekű célok szolgálata, de másféle célt is szolgálhatnak. Így elméletileg alapvetően háromféle jogszerű használatukat különböztethetjük meg: a „rendes” avagy közönséges használatot (közhasználatot) és a saját célra való, „magán” avagy „különös” használatot, valamint az e két mód között elhelyezkedő, a helyben lakók általi használatot.”

A közhasználattal kapcsolatos egyéb döntések jönnek sorra, ahol az általános hatályú rendelkezés sorsa ismét felmerül. A központi kérdés a felek helyzete, a garanciák és ennek folyományaként a jogbiztonság. Itt számos izgalmas lehetőség kerül elő, amelyekkel kapcsolatban bizony nem is könnyű megfelelő válaszokat adni. Mindenesetre ennek folyománya egy beszédes ábra. Az ilyen ábrák kapcsán nem egyszer elmondtam már, hogy csak az képes logikus rendszert ilyen plasztikusan felépíteni, aki nagyon érti a lényegét. A közterületnek tehát több rendeltetése van, amelyek konkurálhatnak. A középpontban a közlekedés a rekreáció áll, de léteznek sajátos közterület típusok is, amelyek eltérhetnek és kategóriák. Szerző ehhez társítva valóban izgalmas új kérdéseket vet fel, mint az elektromos rollerek közlekedése, a játszóterek és kutyafuttatók.

Személyes (hivatali) problémát vetek fel ennek kapcsán. Sokat foglalkozunk panaszokkal a 'bulinegyed' kapcsán, ahol 200 kereskedelmi egység szolgálja a magánérdeket is – üzlet – és egy sajátos rekreációt jelentve, jelentős mértékben használva a közösségi tereket – közforgalmú utak -, egyben folyamatosan korlátozva az ott lakók 'normális' használati jogait, sőt alapvető emberi jogait. Számomra ezeket az oldalakat olvasván vetődött fel a kérdés, mennyiben

jogszerűek az olyan önkormányzati döntések, amelyek ezen kereskedelmi egységekre vonatkozva megfelelkezni látszanak a közterület hagyományos funkcióinak védelméről? Milyen jogorvoslati lehetőségek állnak fenn, ha maga a döntés aktustani keretei sem világosak? Ez az egész problémakör a hetedik fejezetre is átvezethet bennünket.

A közhasználat nem lehet ment a politikumtól, amelynek legegyszerűbb formája az elnevezés, és az ezzel kapcsolatos keretek, korlátok. A szobrok és emlékhelyek sem mentek a politikától, de politikai szabadságjogok gyakorlása révén jelentkező konfliktusok is megérnek egy eszmefuttatást. Számos érdekes esetet olvashatunk az azokkal kapcsolatos jogalkalmazói és jogvitát lezáró döntéseket, illetve azok esetleges kritikáját. Ezen felül a rekreációs tevékenységek egyes formáiról sem feledkezhetünk meg.

A hetedik fejezet a fentiekben is itt-ott megjelenő problémákra világít rá: a közdolgok magáncélú és szomszédsági használata kérdéseire és az ezzel kapcsolatos érdekérvényesítésre. A közterület magáncélú használata valóban a magánjog tereuma? Szerző válasza természetesen nemleges, de az ehhez vezető út rendkívül érdekes és tanulságos: „... az EUB nagyon visszafogottan annyit mondott ki, hogy a különféle jogi eljárások igénybevehetőségének lehetősége nem gond önmagában, de a jogalkotónak az EUB szerint különös körültekintéssel kell ezeket összehangolnia. És pont ez a lényeg: az EUB által megfogalmazott követelmény a jogrendszer általános szintjére emelhető, hiszen a jogegységet igen jelentősen veszélyeztetik a párhuzamos igényérvényesítési lehetőségek.” És így tovább, az odavezető út, a jogértelmezések sorának összeillesztése figyelemre méltó. További rész kérdések is sorra kerülnek: a közútkezelői hozzájárulás, a telefonfülkék elhelyezése vagy akár az erdők közhasználat.

Ami valóban nem működhet: ha hasonló eseteket eltérő jogi minősítéssel közelítünk meg. Különösen problémás, ha a bíróságok nem találják a megfelelő megoldást. „E kettős kúriai joggyakorlat, divergencia egyik kicsúcsosodása bizonyára a parkolási bírságok kérdésköre volt, ahol a polgári bíróságok a parkolóhely igénybevételét polgári jogi jogviszonyként, míg a közigazgatási bíróságok közjogi jogviszonyként értelmeztek.”

Sorjázna az egyes esetek, amelyek eleve valamilyen kisebb eltéréseket jelentenek. A közút várakozási célú igénybevétele, majd a kivételek, így a filmforgatás, a reklámok. Majd egy jogegységi határozat, annak indoklásával és a közjogi megítélés felé hajló érvelésével – érdekes megjegyzés, hogy a közjogi viszony megállapítása így sem lett elegendő tükrözni. („A polgári bírósági gyakorlatban sem látszik még különösebben a jogegységi határozat hatása.”). Ugyanezen gondolati körben a közdolgok szomszédsági használata és a kapcsolatos jogviták. A polgári jog alkalmanként most is előtérbe kerül, avagy olykor elsődleges, olykor másodlagos jogvédelmi funkcióban jelenik meg, az ezzel együttjáró következményekkel. Ehhez járul 'az ágazati jogellenesség tana' – eltérő megítélése annak, mit is tartok jogsértőnek. Ezt a tant nem egy bírósági döntés támogatja. Jogeset részletesebb elemzési színesíti a képet, teszi egyrészt érthetőbbé, másrészt jelzi a problémákat.

A forgalomszabályozás kapcsán a magánérdeket kollíziójának megítélése rendkívül érdekes esettanulmány, még a közérdek-magánérdek ellentétének relativizálására is kiterjed. Jól érzékelhető a bíróságok eltérő alapja, amely önmaga is alkalmas a döntések befolyásolására. Az Aranyhíd sétány eset, amelynek tévútja röviden összegezve: „Vagyis ismét a hatalmi elmélet kerül elő, hibásan nem felismerve, hogy a forgalomszabályozás szintén közhatalmon alapuló tevékenysége az önkormányzatnak. Nem a „tulajdonjogához kapcsolódóan szabályoz” az önkormányzat, hanem településrendezési és forgalomirányító tevékenységét végzi.” Végül

a Kúria terelte az ügyet tovább a nem megfelelő útra, nem ismerve el a forgalomszervezési aktus közjogi jellegét. Szerző az ítélet erőteljes és jogos kritikáját állítja fel, pontos érveléssel. A Kp. ezen változtatott.

Számomra – hivatali érintettség okán - különösen érdekes volt a ceglédi focipálya ügy, ahol korábban – amint erre Szerző is hivatkozik – született egy AJBH jelentés, majd ugyanezen ügyben bírósági eljárás is indult, ami a Kúriáig jutott el. A vizsgált alapkérdés egyik fontos vetületére mutat rá az értekezés. Ez a kérdés valóban némileg mellékszál, hiszen a különböző vélemények a zavarás kérdésére fókuszálnak és nem a terület mivoltára, az ott megvalósuló döntési lehetőségekre.

Ezt Szerző így összegzi: „A Kúria úgy fogalmazta meg saját maga számára a felülvizsgálati kérelemből fakadó feladatot, hogy azt kellett megítélnie, hogy a másodfokú bíróság - csupán ezt értékelve - helytállóan állapította-e meg, hogy az alperes részéről megvalósult a szükségtelen zavarás miatt a birtokháborítás, a sportpályák használata együtt jár a felperesek által megjelölt személyhez fűződő jogok megsértésével, továbbá utóbbi bizonyítottsága miatt indokolt a jogsértés megszüntetésének elrendelése. Mint látható volt a részletes pertörténet-ismertetésből, a bíróságok azzal a kérdéssel, hogy az önkormányzat azon tevékenysége, hogy focipályát üzemeltet, minek minősíthető, egyáltalán nem foglalkoztak, csupán azt szögezték le, hogy közfeladat ellátásához tartozik, amelynek célja a lakosság tagjainak testi-lelki egészségéhez való hozzájárulás. A Kúria előtt sem merült fel, hogy az önkormányzat milyen jogviszonyok keretében látja el ez a tevékenységét. Pedig, ha alaposabb vizsgálatnak vetjük e tevékenységet alá, rögtön felmerül a Kp. 4. § (1) bekezdés szerinti minősítés, hiszen közigazgatási szerv közigazgatási jog által szabályozott tevékenységéről van szó.”

Ennek megfelelően a vizsgálat elsődleges iránya a magánjogias megközelítés és nem az, hogy itt valójában milyen – közjogi! – tartalmú és háttérű döntésről van szó, a közhasználat körében. Az érintettek később (2023) is megkerestek minket, de bíróság által elbírált ügyben már nem járhattunk el érdemben, ugyanakkor iránymutatást adtunk, utalva ebben a kérdés összetett jogi minőségére – „Az ellenérdekű felek által megjelenített alkotmányos jogok összevetése alapján értékelendő a birtokháborítás szükségtelensége, figyelembe véve az önkormányzat oldalán megjeleníthető közérdek súlyát is.” Rögvest három szempont is feltűnik tehát. Egyben kiemeltük a kérdés sajátos közjogi vonatkozásait is: „Amint azt az ügyben kiadott jelentés is tartalmazta, a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdése alapján a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok különösen: 4. az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatások; 15. sport, ifjúsági ügyek.”

Nem vagyok abban biztos, hogy az Alkotmánybíróság friss döntése (1005/2026. (I. 26.) AB határozat), amit Szerző nyilván ismer, de a nyilvános vita résztvevői talán kevésbé, happy end-nek minősíthető-e – az értekezés vizsgálati szempontjai alapján aligha. Az AB alapjogi vonatkozásokat tárgyalt – ebben a tekintetben a magánlakás sérthetlensége inkább az EJEH hasonló, emberi jogi vonatkozású és ott kiemelkedően jelentős értelmezésére hajaz -, hiszen erre terjed ki jogköre, és ott is a konkrét ügyben a bírósági döntés alkotmányossági vizsgálatára. magánszféra védelme volt a kulcskérdés, amikor a Kúria döntését hatályában meghagyta. Emellett természetesen szerepelt a környezethez való jog is. A közjogi vonal csak utalásként, mellékesen jelent meg, amikor a Kúria kapcsán csak felidéztek: „A döntése keretében értékelte azt, hogy a zajkibocsátó a sportpályákat a helyi közügyek ellátása érdekében hozta létre...” – és ezzel ezen szempont tárgyalása ki is merült.

Van azért fordított eset is: a közhasználat túlhasználata a szomszédság által, zöldterületek kapcsán. Ebben a közjogi elemek érvényesülnek, a döntés azért mégis sántít, mégha egyes elemeiben helyt is áll. Konklúzió: a közjogi jogalkotás segíthetne az ilyen konfliktusok tompításában.

A nyolcadik fejezet a közterületek jogellenes használati módjairól szól, benne a szabálysértések megváltozott helye, megítélése is megjelenik, alapos kifejtéssel – bár ennek eredménye sem kifogástalan: „Vagyis a korábban az Alkotmánybíróság által hatályon kívül helyezett (kirívóan) közösségellenes magatartást felváltotta egy szinte ugyanannyira definiálatlan fogalom: a közösségi együttélés alapvető szabályainak megszegése.” Újabb változások a szabálysértés terén, megjelenik a közigazgatási bírság. Rendkívül érdekes kortörténeti dokumentum ez a fejezet.

A végére néhány 'gondolatforgács' a kilencedik fejezetben a közhasználat ingyenessége vagy visszterhessége kapcsán, az eddigiekhez hasonlóan történeti alakulás felvezetése nyomán jutunk a kérdés lényegéhez, majd egyes példákhoz – útlejegyzés, útépitési hozzájárulás, településrendezési szerződés. Ez csak egy kis csemege az egész értekezés végén.

Az összegzés minden egyes tárgyalt kérdést felsorakoztat és az ottani következtetések lényegét tárja elénk, nem fejezetenként, hanem három nagy témában: fogalmi alapok, eszközök, kiváltképpen a sajátos eszköz: a jelzés, illetve a közösségi tér használata során megjelenő lehetőségek, formák és a felmerülő ellentétes érdekek. A végső összegzés egészen világosan és egyszerűen mondja el a lényeget, amelynek üzenetét – elsősorban a jogalkotás során – érdemes lenne meghallgatni.

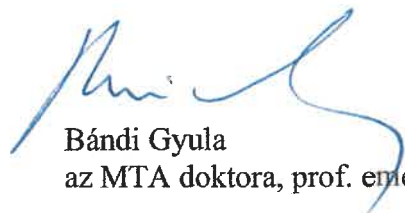
Mindenképpen szólni kell a tézisfüzetről, amelyik visszafogott terjedelemben, de mindenre kiterjedően tárja elénk a terjedelmesebb műben kifejtettek lényegét, mintegy ösztönözve az olvasásra. Így tökéletesen megfelel a tézisfüzertől elvártaknak.

Összegzés:

Remélem, már a fentiek elolvasán érzékelhető, hogy mennyire nagyra tartom ezt az értekezést. Mondhatni egyszerű, hétköznapi kérdéseket tárgyal, elemez, feszeget, még hozzá teszi ezt számos szempontot összevetve – joganyag, jogtörténet, jogirodalom, gyakorlat és annak ellentmondásai, nemzetközi összehasonlítás -, olyan kérdéseket, amelyek számosságuk, gyakoriságuk révén, illetve a közérdek értelmezése, a közérdek és magánérdek összevetése, de tágabban a közjog és magánjog nem csökkenő konfliktusai miatt mégis lényegiek, életünket meghatározóak. Ezek között keres utat és talál is, tesz javaslatokat, miközben minősít – de e téren csak finoman és a jogi keretek között maradva, a józan logika és rendszer mentén. Mindezt jelentős irodalmi forrásra is alapozza, saját elmélyült tudása mellett.

Érett, kiforrott tudós és érett, kiforrott munka, egyszerű és hatékony módszert alkalmazva – amit maga is kimutat, legrövidebben a tézisek között -, világos értékelést téve és következtetésekre jutva. MTA doktori nyilvános vitára és azt követően a doktori fokozat odaítélésére feltétlenül alkalmas.

2026. május 17.

Bánda Gyula
az MTA doktora, prof. emeritus